

Сергій СТАСИШИН

здобувач освітньої програми

«Міжнародна економіка», ЗУНУ

(науковий керівник: д.е.н., професор кафедри
міжнародної економіки ЗУНУ Ірина ІВАЩУК)

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ НА НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІКИ

Починаючи з 1990-х років ХХ століття, процес глобалізації набув статусу провідної теоретичної моделі, що пояснює закономірності функціонування та трансформації сучасного світового порядку. Глобалізація охоплює політичну, економічну та культурну сфери, відображаючи прагнення окремих держав або регіональних блоків до поширення власного впливу на глобальному рівні. Посилення інтересу до проблематики глобалізації у другій половині ХХ століття зумовлено активізацією міжнародної торгівлі, розширенням діяльності міжнародних фінансових організацій, зростанням економічного потенціалу країн, а також усвідомленням необхідності спільного реагування на глобальні виклики сучасності. Разом з тим, «триваючий процес глобалізації також створює додаткові ризики для економічної безпеки національних економік. Глобалізація посилює вплив зовнішніх факторів розвитку. Особливо це стосується країн, що розвиваються, та нерозвинених країн» [1].

Під впливом процесів глобалізації загострюються глобальні проблеми. Глобальні проблеми – це комплексні виклики, які охоплюють усю планету, впливають на розвиток цивілізації та вимагають спільних дій міжнародного співтовариства. Їх можна класифікувати за сферою прояву, характером впливу та джерелом виникнення. До проблем, які впливають на світову економіку, Р. Ключник пропонує віднести: «демографічні проблеми (перенаселення, депопуляція, міграції, стихійна урбанізація); соціально-економічні проблеми (голод, бідність (злиденність), майнова та правова нерівність, неписьменність); екологічні проблеми

(забруднення водойм, повітря, ерозія ґрунтів, знеліснення, опустелювання); епідемії та епізоотії» [2].

Механізм дії глобальних економічних проблем має мультиплікативний характер. Вплив однієї з них поширюється на інші сфери (табл. 1): фінансова нестабільність породжує політичну напругу, енергетична – екологічні конфлікти, а безробіття – демографічні деформації.

Таблиця 1

Узагальнення соціально-економічних наслідків глобальних економічних проблем для національних економік*

Глобальна економічна проблема	Канал впливу	Ключові макропоказники	Економічний результат
Бідність, нерівність	Зниження купівельної спроможності	ВВП, безробіття, інвестиції	Гальмування зростання
Фінансова криза	Валютні коливання, втеча капіталу	Інфляція, дефіцит бюджету	Рецесія, нестабільність
Боргова криза	Перевищення зобов'язань	Борг/ВВП, девальвація	Залежність від кредиторів
Енергетична проблема	Коливання цін, дефіцит	Інфляція, імпорт	Падіння ефективності
Продовольча проблема	Дефіцит, високі ціни	Індекс споживчих цін	Зростання бідності
Безробіття	Автоматизація, міграція	Рівень зайнятості	Зниження добробуту

*Складено автором.

Таким чином, глобальні економічні проблеми функціонують як системний детермінант макроекономічної рівноваги: вони змінюють траєкторію зростання, структуру споживання й інвестицій, впливають на рівень соціального добробуту. Вони дедалі більше визначають траєкторію розвитку національних економік. В умовах зростаючої взаємозалежності національних економік, країни не є ізольованими від зовнішніх потрясінь, ризиків та викликів глобальних проблем. Однак їхній вплив не є одновимірною негативним: поряд із беззаперечними втратами

глобальні проблеми нерідко запускають механізми «оздоровлення» економічної системи, примушуючи держави переглядати застарілі моделі зростання, інститути та пріоритети політики.

Вплив глобальних проблем на національні економіки здійснюється не безпосередньо «згори», а через низку каналів – механізмів, які трансформують глобальні імпульси у зміни внутрішніх показників. Війни, збройні конфлікти та хронічна політична нестабільність належать до найбільш деструктивних форм глобальних економічних проблем. Вони поєднують у собі одразу кілька вимірів – гуманітарний, безпековий, фінансовий, виробничий – і через це мають глибокий та тривалий вплив як на країни, де безпосередньо відбуваються бойові дії, так і на держави, формально віддалені від зони конфлікту.

Глобальні проблеми нерідко поглиблюють структурну відсталість. Країни, що не мають достатнього інституційного й фінансового ресурсу для активної антикризової політики, змушені скорочувати інвестиції в освіту, інфраструктуру, інновації. Така «економія на майбутньому» відсуває перспективу переходу до економіки знань, зберігаючи сировинну, трудомістку чи екологічно шкідливу структуру виробництва. У довгостроковому вимірі це посилює розрив між розвиненими та країнами, що розвиваються.

Науковці визначають такі напрямки вирішення глобальних проблем: «офіційна допомога з боку економічно розвинених країн країнам, що розвиваються; іноземні приватні інвестиції; застосування економічних важелів управління якістю довкілля; об'єднання зусиль усіх країн світу для розв'язання глобальних проблем; збільшення витрат держав світового співтовариства на подолання насамперед екологічної кризи; посилення відповідальності країн світового співтовариства за збереження природи; стимулювання виробництва таких зразків транспортних засобів, техніки, які б не завдавали шкоди довкіллю, забезпечували економію всіх паливно-енергетичних ресурсів» [3].

Глобальні економічні проблеми мають подвійний вплив на національні економіки. З одного боку, вони породжують макроекономічну нестабільність, посилюють боргову й соціальну вразливість, загрожують довгостроковому розвитку та можуть поглиблювати структурну відсталість. З іншого – саме кризові ситуації часто відкривають простір для реформ, технологічного оновлення, інституційного зміцнення та переосмислення пріоритетів економічної політики. Тим більше, що «сучасна глобальна економіка характеризується високим ступенем динаміки та циклічності, що зумовлює її постійну еволюцію» [4]. Ступінь адаптаційної спроможності національної економіки визначається не лише ресурсним потенціалом, а й якістю інститутів, ефективністю державного управління, гнучкістю фіскальної та монетарної політики.

Список використаних джерел:

1. Близнюк А. С., Дячков О. О. Сучасні глобальні виклики, загрози та ризики економічній безпеці національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн.* 2023. № 1. С. 42–47.
2. Ключник Р. М. Глобальні проблеми сучасності: економічний вимір. Академічний огляд. 2020. № 1 (52). С. 5-12.
3. Зеліч В.В., Крупчинський А.І. Глобальні економічні проблеми та шляхи їх вирішення. Інноваційний розвиток економіки: вітчизняна та світова практика: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 20-21 травня 2016 р.). Львів: Громадська організація «Львівська економічна фундація», 2016. С. 20-23.
4. Білик Р., Білик Д., Гаврилук О. Глобальні виклики та їх вплив на формування міжнародної конкурентоспроможності економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економіка.* 2024. № 336(6). С. 645-652.